

Turist Rehberi Adaylarının Öz Yeterlik Algılarının Mesleki Tutumlarına Etkisi: Afyon Kocatepe Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma *

Melisa ATEŞ¹
Ali KABAKULAK²
Elbeyi PELİT³

¹Arş. Gör., Afyon Kocatepe Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-4614-9065, mates@aku.edu.tr

²Arş. Gör., Afyon Kocatepe Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-9256-8557,
alihakakulak@aku.edu.tr

³Prof. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-6418-801X,
elbeyipelit@aku.edu.tr

Özet

Bu çalışmanın amacı, turist rehberi adaylarının öz yeterlik algılarının mesleki tutumlarına etkisini belirlemektir. Çalışmada ulusal ve uluslararası literatür taraması yapılarak kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Uygulama aşamasından veri toplama tekniği olarak anket kullanılmıştır. Çalışmanın evrenini Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği Bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma verileri 01-31 Aralık 2019 tarihleri arasında çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Bu kapsamda 342 ankete ulaşılmıştır. Ancak 27 anketin hatalı girilmesinden dolayı bu anketler analizlerden çıkarılmış ve 315 anket değerlendirmeye alınmıştır. Araştırma sonucunda turist rehberi adaylarının öz yeterlik ve mesleki tutumlarının orta düzeyin biraz üzerinde olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda, turist rehberi adaylarının öz yeterlik algılarının mesleki tutumları üzerinde anlamlı ve pozitif yönde bir ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Öz Yeterlik, Mesleki Tutum, Turist Rehberi Adayları

Abstract

* Bu çalışma, 5-6 Kasım 2020 tarihlerinde gerçekleştirilen 3.Ulusal Turist Rehberliği Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

The aim of this study is to determine the impact of the self-efficacy perceptions of tourist guide candidates on their job attitudes. In the study, a theoretical framework was created by searching the domestic and foreign literature. Survey technique was used as data collection method from the application phase. The population of the study constitutes the students of the tourism guidance department studying at Tourism Faculty of Afyon Kocatepe University. Research data were collected online between 01-31 December 2019. In this context, 342 questionnaires were reached. However, due to the incorrect entry of 27 questionnaires, these questionnaires were excluded from the analysis and 315 questionnaires were evaluated. The relationship between self-efficacy and job attitude is correlation analysis and the effect of self-efficacy on job attitude is given by regression analysis. As a result of the research, it has been revealed that the self-efficacy and job attitudes of the tourist guide candidates are slightly above the middle level. In addition, a moderate and significant relationship was found between self-efficacy and job attitude. As a result of the research, it was found that there is a significant and positive relationship between the self-efficacy perceptions of tourist guide candidates on their job attitudes.

Keywords: Self-efficacy, Job Attitude, Tourist Guides Candidates

GİRİŞ

Öz yeterlik kavramının, literatürde bireyin kendisine güven duyma, zorluklarla başa çıkma, hata yapmaktan korkmama gibi faktörleri etkileyen önemli bir değişken olduğu vurgulanmaktadır (Çöp ve Topçu, 2019: 2355). Öz yeterlik, bireyin sadece iş hayatı değil tüm hayatı boyunca gerekli olan bir beceridir. Bireyin belirli bir performansı başarılı bir şekilde yerine getirmesinde kendine olan güvenine öz yeterlik denmektedir (Arseven, 2016: 63). Öz yeterlik algısı yüksek olan bireylerin, mesleklerinde başarılı olma ihtimalleri yüksektir ancak mesleki başarılarını etkileyen bir takım faktörler bulunmaktadır. Bu faktörlerden bir tanesi de mesleki tutumdur.

Tutum, bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarına yön veren bir kavramdır (Çetinkaya, 2019: 2). Mesleki tutum, bireylerin mesleklerinde oldukça önem taşımaktadır. Çünkü mesleki tutum, bireylerin çalışma esnasında göstereceği performansa ve mutluluğuna yansımacaktır. Bireylerin mesleklerine karşı geliştirdikleri

olumlu ya da olumsuz tutumlar meslekte gösterecekleri başarılarını ve tatminlerini etkileyecektir. Bu durumda bireylerin meslekteki davranışlarına yansiyacaktır (İpek, 2015: 20). Bu kapsamda, çalışmada turist rehberi adaylarının öz yeterlik algılarının mesleki tutumlarına etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Öz yeterlik kavramı, Albert Bandura'nın davranışlar üzerinde etkili olduğunu belirttiği sosyal bilişsel kuramın temel kavramlarından bir tanesidir (Akgündüz, 2013: 183). Öz yeterlik, bireylerin belirli bir performansa ulaşmak için eylem ve davranışları düzenleme ve yerine getirme yeteneklerine ilişkin inançları olarak tanımlanmaktadır (Udayar ve diğerleri, 2020: 2). Öz yeterlik, bireylerin becerileri ile ilgili değil, bireylerin sahip olduğu yeteneklerine güvenmesi anlamına gelmektedir. Düşük öz yeterliğe sahip olan birey, zor bir durum ile karşılaştığında yeteneklerini harekete geçiremeyecektir (Yıldırım ve İlhan, 2010: 1). Öz yeterlik algısı yüksek olan bireyler ise karşılaştıkları zorluklar ile mücadele edecek ve zor durumların üstesinden gelerek başarılı olacaklardır (Ergun ve diğerleri, 2017: 737).

Öz yeterlik algısı düşük olan bireyler, zor görevlerde çekingen davranırlar ve verilen görevleri kişisel bir tehdit olarak algılamaktadır. Bu bireylerin, tutkuları ve amaçlara ulaşmadaki bağlılıkları genellikle düşük düzeydedir. Bireyler, zorlu bir görevle karşılaştığında başarılı bir performansa konsantre olmaktan çok kişisel eksikliklere, karşılaşılan engellere ve kötü sonuçlara takılmaktadır. Bireyler, zorluklarla karşılaştıklarında çabalarını minimum seviyeye indirirler ve çabucak vazgeçerler. Yüksek öz yeterliğe sahip olan bireyler, verilen zor görevlerden kaçınmazlar. Aksine, görevlerin üstesinden gelici bir tutum sergilemektedirler (Ritter ve diğerleri, 2001: 177).

Öz yeterlik algısı, bireyin gerçekte sahip olduğu yetenek ve becerilerine bakılmaksızın, belli koşullar altında bireyin neler yapabileceğine ilişkin inançlarını ifade etmektedir (Evers ve diğerleri, 2002: 229). Öz yeterlik algıları, bireylerin motivasyonu, refahı ve kişisel başarısında temel oluşturmaktadır (Kurbanoglu, 2003: 638). Öz yeterlik algısı, bireylerin faaliyet seçimini ve yaptığı faaliyetlerde gösterdiği çabasını etkilemektedir. Bireylerin öz yeterlik algıları ne kadar yüksek olursa, zorluklarla başa çıkma çabaları da güçlü olacaktır (Bandura ve Adams, 1977: 288). Öz yeterlik algılamaları, bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarını şekillendirmekte, davranışlar oluşmadan önce, davranışa karşı pozitif ya da negatif duygu ve düşüncelerin

oluşmasında etkili olmaktadır. Bu nedenden dolayı, öz yeterlik bireylerin başarıya ulaşmalarında önemli rol oynamaktadır (Çetinkaya, 2019: 26).

Öz yeterlik düzeyi yüksek olan bireylerin mesleklerinde başarılı olma ihtimalleri yüksektir. Ancak, mesleki başarıyı etkileyen faktörler bulunmaktadır. Bu faktörlerden bir tanesi mesleki tutumdur. Bireylerin mutlu ve başarılı olması, çalışma hayatı ve mesleki tutumları ile bağlantılıdır (Doğar ve diğerleri, 2019: 45). Temizkan (2008: 462) tutum kavramını, bireylerin herhangi bir olaya, nesneye, duruma ilişkin sahip olduğu tepki olarak tanımlamaktadır. Mesleki tutum, bireylerin meslekleri ile ilgili sahip oldukları duygu, düşünce ve davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Kusluvan ve Kusluvan, 2000: 254). Mesleki tutum, bireylerin mesleklerini başarılı bir şekilde yerine getirmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle turist rehberi adayları için mesleki tutum kavramı önem taşımaktadır. Turist rehberliği, sürekli insanlarla iletişim halinde olan, farklı kültürden insanlara bilgi aktaran meslek grubudur. Turist rehberliği mesleğine yönelik olumsuz tutumları olan adayların, gelecekte meslekte başarılı olması beklenemez. Çünkü bireylerin mesleğe yönelik olan tutumları meslekteki performans ve başarısında etkili olacaktır.

Bu çalışmanın amacı, turist rehberi adaylarının öz yeterlik algılarının mesleki tutumları üzerindeki etkisini belirlemektir. Literatür taraması yapıldığında, çalışmanın değişkenlerini oluşturan öz yeterlik ve mesleki tutumla ilgili birçok çalışma bulunmuştur. Ancak ikisini birlikte ele alan ve turist/turizm rehberliği öğrencilerine yapılmış sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışma ile literatürde bu boşluğun doldurulması ve ilgili literatüre katkı sağlanması düşünülmektedir. Bu kapsamda, turist rehberi adaylarının öz yeterlik algılarının mesleki tutumları üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda araştırmaya ilişkin geliştirilen hipotez aşağıda sunulmuştur.

H1: Turist rehberi adaylarının öz yeterlik algılarının mesleki tutumları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

YÖNTEM

Uygulanan anket üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, sınıf, öğrenim şekli,

bölümü tercih etme şekli, bölüm hakkında bilgi sahibi olma durumu) ölçmek amacıyla öğrencilere 6 soru yöneltilmiştir.

Anketin ikinci bölümünde, Bosscher ve Smit (1998) tarafından geliştirilen, Uçar (2018) tarafından turizm sektörü çalışanlarına uyarlanmış 12 maddeden oluşan öz yeterlik ölçeğinden yararlanılmıştır. Anketin üçüncü bölümünde, turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin Üstüner (2006) tarafından geliştirilen, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Terzi ve Tezci (2007) tarafından yapılmış, Şahin ve Acun (2016) tarafından turizm rehberliği öğrencilerine uyarlanmış 34 maddeyi içeren mesleki tutum ölçeğinden yararlanılmıştır. Bu ölçeğin derecelendirmesi de 5’li Likert derecelemesi olarak kullanılmış olup ölçekteki ifadeler; 1: Hiç Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Orta Düzeyde Katılıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Tamamıyla Katılıyorum” şeklinde sıralanmıştır.

Ölçeklere ilişkin güvenilirlik analizi incelendiğinde, özyeterlik ölçeğine ilişkin güvenilirlik katsayısı (Cronbach’s Alpha) 0,81 iken; mesleki tutum ölçeğine ilişkin güvenilirlik katsayısı (Cronbach’s Alpha) 0,97 olarak hesaplanmıştır. Kalaycı (2017: 405) güvenilirlik kat sayısını alfa kat sayısına bağlı olarak yorumlamış ve $0.80 \leq \alpha \leq 1.00$ ise ölçek yüksek oranda güvenilirdir şeklinde yorumlamıştır. Bu bilgiye dayanarak her iki ölçek için güvenilirlik düzeylerinin çok yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırmanın evrenini Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Turizm Rehberliği bölümünde toplam 501 öğrenci bulunmaktadır. Evrenin tamamına ulaşılması mümkün olduğundan dolayı, öğrencilerin mevcudu kadar anket çoğaltılarak öğrencilere dağıtılmıştır. Sınıf mevcutlarına göre 1. sınıf için 56 öğrenci, 2. sınıf için 100 öğrenci, 3. sınıf için 95 öğrenci ve 4. sınıf için 64 öğrenci anketi doldurmuştur. Eksik ve hatalı olan 27 anket değerlendirme dışında tutularak toplam 315 anket değerlendirmeye alınmıştır.

BULGULAR

İlk olarak, demografik özelliklerle ilgili verilere yer verilmiştir. Tablo 1’de yer alan demografik özellikler incelendiğinde, öğrencilerin %63,8’i kadın, %36,2’si ise erkektir. Sınıflara göre incelendiğinde, öğrencilerin %17,8’i 1. sınıf, %31,7’si 2. sınıf, %30,2’si 3. sınıf ve %20,3’ü ise 4. sınıf olarak belirlenmiştir. Bölümü tercih etme

şekline göre öğrencilerin %72,4'ü bölümü isteyerek seçerken, %27,6'sı ise turizm rehberliği bölümünü isteyerek seçmediğini ifade etmiştir. Bu sonuç Kabakulak (2019) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarıyla uyumluluk göstermektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Cinsiyet	Değişkenler	f	%	Sınıfınız	Değişkenler	f	%
	Kadın		201		63,8	1	56
Erkek		114	36,2	2	100	31,7	
Bölümü Tercih Etme Şekliniz	İsteyerek seçtim	228	72,4	3	95	30,2	
	İsteyerek seçmedim	87	27,6	4	64	20,3	
Toplam		315	%100	Toplam		315	%100

Turist rehberi adaylarının öz yeterlik ölçeğinde yer alan ifadelerle verdikleri cevaplar Tablo 2'de gösterilmiştir. Ölçekte yer alan her bir ifadeye ait yüzde, frekans ve standart sapma değerleri yer almaktadır. Ayrıca öz yeterlik ölçeğinde yer alan bazı ifadeler ters kodlama yapılmış ve ters kodlanan ifadeler (T) şeklinde gösterilmiştir.

Tablo 2'ye göre öz yeterlik ölçeğinde ($\bar{x}=3,80$) yer alan ifadeler içinde en olumlu değerlendirilen ifadeler “çok zor görünen yeni şeyleri öğrenmeye çalışmaktan kaçınıyorum” ve “bir şey yapmaya karar verdiğimde doğrudan o iş üzerinde çalışmaya başlarım” olmuştur. Her iki ifadenin ortalaması ($\bar{x}=4,08$) olarak saptanmıştır. Öz yeterlik ölçeğindeki “Çok zor görünen yeni şeyleri öğrenmeye çalışmaktan kaçınıyorum” ifadesine turist rehberleri adayları bu ifadeye %1,3'ü “hiç katılmıyorum”, %6,0'sı “katılmıyorum”, %16,8'i “orta düzeyde katılıyorum”, %34,0'ü “çok katılıyorum”, %41,3'ü ise “tamamıyla katılıyorum” şeklinde cevap verdikleri anlaşılmaktadır. Ortalaması yüksek olan “bir şey yapmaya karar verdiğimde doğrudan o iş üzerinde çalışmaya başlarım” ifadesine ise turist rehberi adayları, ifadeye %1,3'ü “hiç katılmıyorum”, %6,3'ü “katılmıyorum”, %17,1'i “orta düzeyde katılıyorum”, %35,6'sı “çok katılıyorum”, %40,3'ü ise “tamamıyla katılıyorum” şeklinde cevap verdikleri belirlenmiştir. Ölçekte yer alan en düşük ortalamaya sahip ifade ise “hoşlanmadığım bir şeyi yapmak durumunda kaldığımda bitirene kadar o işte ısrarcı olurum” olarak bulunmuştur. Bu ifadeye ise turist rehberi adaylarının %8,6'sı “hiç katılmıyorum”, %11,4'ü “katılmıyorum”, %17,1'i “orta düzeyde katılıyorum”, %24,4'ü “çok katılıyorum”, %20,6'sı ise “tamamıyla katılıyorum” şeklinde cevaplamıştır. Bu araştırmanın sonucu, Ulusoy (2017) tarafından turist rehberlerinin öz yeterliklerini araştırdığı çalışmanın sonucuyla ve Katırcıoğlu ve Kabakulak (2020)'in araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir. Uçar'ın (2018) bir otel zincirine ait dört ve beş yıldızlı otel işletmelerinin farklı pozisyonlarında görev yapan işgörenler üzerine yaptığı

araştırma sonucuyla ($\bar{x}=3,95$) bu çalışma sonucu örtüşmektedir. Çınar ve Yenipınar (2018)'in turizm rehberliği öğrencilerinin genel öz yeterlik algılarını ölçtüğü çalışmanın sonucuyla ise kısmen benzerlik göstermektedir.

Tablo 2: Katılımcıların Öz Yeterlik Ölçeğine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları ile Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Öz Yeterlik Ölçeği	Dağılım	Kesinlikle Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Orta Düzeyde Katılıyorum (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle Katılıyorum (5)	$\bar{X}$	ss.	
Eğer bir şey çok karmaşık görünürse denemeye bile yeltenmem. (T)	f	7	19	95	90	104	3,84	1,02	
	%	2,2	6,0	30,2	28,6	33,0			
Çok zor görünen yeni şeyleri öğrenmeye çalışmaktan kaçınıyorum. (T)	f	4	20	54	107	130	4,08	0,97	
	%	1,3	6,3	17,1	34,0	41,3			
Yeni bir şey öğrenmeye çalışırken, eğer başlangıçta başarılı olmazsam hemen vazgeçerim.	f	4	21	69	81	140	4,05	1,02	
	%	1,3	6,7	21,9	25,7	44,4			
Plan yaptığımda, o planı hayata geçirebileceğimden eminimdir.	f	14	19	90	110	82	3,72	1,05	
	%	4,4	6,0	28,6	34,9	26,0			
Eğer bir işi ilk denemede yapamazsam başarana kadar denemeye devam ederim.	f	6	18	73	107	111	3,95	0,99	
	%	1,9	5,7	23,2	34,0	35,2			
Hoşlanmadığım bir şeyi yapmak durumunda kaldığımda bitirene kadar o işte ısrarcı olurum.	f	27	36	110	77	65	3,37	1,18	
	%	8,6	11,4	34,9	24,4	20,6			
Bir şey yapmaya karar verdiğimde doğrudan o iş üzerinde çalışmaya başlarım.	f	4	19	53	112	127	4,08	0,96	
	%	1,3	6,0	16,8	35,6	40,3			
Başarısızlık beni sadece daha azimli bir şekilde denemeye yöneltir.	f	6	32	99	77	101	3,75	1,07	
	%	1,9	10,2	31,4	24,4	32,1			
Kendim için önemli hedefler belirlediğimde bu hedeflere nadiren ulaşıyorum. (T)	f	18	37	97	106	57	3,47	1,09	
	%	5,7	11,7	30,8	33,7	18,1			
Hayatımda karşılaştığım çoğu problemi halletme konusunda kendimi kabiliyetli görmüyorum. (T)	f	28	38	69	66	114	3,63	1,31	
	%	8,9	12,1	21,9	21,0	36,2			
Beklenmeyen sorunlar oluştuğunda onları çok iyi halledemem. (T)	f	15	21	80	107	92	3,76	1,09	
	%	4,8	6,7	25,4	34,0	29,2			
Bir şeyler yapma kabiliyetim konusunda kendimi güvensiz hissederim. (T)	f	8	25	75	84	123	3,92	1,08	
	%	2,5	7,9	23,8	26,7	39,0			
Genel							3,80		

*T: Ters Kodlama

Katılımcıların rehberlik mesleğine yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik uygulanan tutum ölçeğindeki her bir ifadeye ilişkin frekans ve yüzde dağılımları ile aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine Tablo 3’de ayrıntılı olarak yer verilmektedir. Tablo 3’e göre, mesleki tutum ölçeğinde ($\bar{x}=3,66$) yer alan “*rehberlik yapan kişilerle sohbet etmekten hoşlanırım*” ifadesine verdikleri cevaplar incelenmiştir. Turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin bu ifadeye %4,4’ü “hiç katılmıyorum”, %4,8’i “katılmıyorum”, %13,0’ü “orta düzeyde katılıyorum”, %19,4’ü “çok katılıyorum”, %58,4’ü ise “tamamıyla katılıyorum” şeklinde cevap verdikleri anlaşılmaktadır. İlgili ifadeye ilişkin aritmetik ortalama değeri ($\bar{x}=4,23$) ise rehberlik bölümü öğrencilerinin bu konuya ilişkin görüşlerinin mesleki tutum ölçeğinin diğer ifadelerine göre daha

yüksek değerlendirilen ifade olduğunu gösterdiğinden en olumlu ifade olduğu söylenebilir. Bu sonuç, Şahin ve Acun (2016), Kabakulak (2018), Pelit ve Kabakulak (2019b) tarafından yapılan araştırma sonucuyla örtüşmektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Turist Rehberliği Mesleğine Yönelik Tutumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları ile Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Rehberlik Mesleğine Yönelik Tutum	Dağılım	Hiç (1)	Az (2)	Orta (3)	Çok (4)	Tamamıyla (5)	$\bar{X}$	ss.
Rehberlik mesleği bana sıkıcı geliyor.	f	161	69	53	18	14	1,90	1,14
	%	51,1	21,9	16,8	5,7	4,4		
Rehber olmayı kendime yakıştırıyorum	f	19	33	63	48	152	3,89	1,28
	%	6,0	10,5	20,0	15,2	48,3		
Tekrar bir meslek tercihiinde bulunmam gerekse rehberliği tercih ederim.	f	71	41	87	56	60	2,98	1,40
	%	22,5	13,0	27,6	17,8	19,0		
Rehberliğin yaşam tarzıma uygun olduğunu düşünüyorum.	f	41	36	74	76	88	3,43	1,34
	%	13,0	11,4	23,5	24,1	27,9		
Rehberliğin kişiliğime uygun olduğunu düşünüyorum.	f	26	40	62	70	117	3,67	1,31
	%	8,3	12,7	19,7	22,2	37,1		
Rehberlik mesleğini seçtiğime pişman olmadım.	f	30	22	79	70	114	3,69	1,28
	%	9,5	7,0	25,1	22,2	36,2		
Rehberlikte başarılı olduğuma inanıyorum.	f	23	44	99	70	79	3,44	1,21
	%	7,3	14,0	31,4	22,2	25,1		
Rehberlik mesleğini seçmiş olmaktan hoşnudum.	f	27	33	77	72	106	3,63	1,27
	%	8,6	10,5	24,4	22,9	33,7		
Rehberlik mesleğinde karşılaşılabileceğim zorlukları aşabileceğime inanıyorum.	f	18	29	67	105	96	3,74	1,15
	%	5,7	9,2	21,3	33,3	30,5		
Zor şartlar altında dahi rehberlik yapmak isterim.	f	46	52	74	67	76	3,24	1,37
	%	14,6	16,5	23,5	21,3	24,1		
Rehberlik mesleğinin gereklilikleri konusunda kendime güveniyorum.	f	17	35	81	82	100	3,68	1,18
	%	5,4	11,1	25,7	26,0	31,7		
Rehberliğe karşı özel bir yeteneğim olduğu kanısındayım.	f	36	51	82	78	68	3,29	1,28
	%	11,4	16,2	26,0	24,8	21,6		
Rehberliğin bana uygun bir meslek olduğunu düşünüyorum.	f	31	42	67	79	96	3,53	1,31
	%	9,8	13,3	21,3	25,1	30,5		
Rehberliğin bir şeyler üretip yaratmam için bana fırsatlar vereceğini düşünüyorum.	f	20	34	60	92	109	3,75	1,21
	%	6,3	10,8	19,0	29,2	34,6		
Rehberliği profesyonel bir şekilde yürütebileceğime inanıyorum.	f	23	46	69	75	102	3,59	1,27
	%	7,3	14,6	21,9	23,8	32,4		
İnsanlara gezdikleri bölgeyi tanıtacak olma düşüncesi beni mutlu ediyor.	f	17	25	51	59	163	4,03	1,21
	%	5,4	7,9	16,2	18,7	51,7		
Rehberlik yapan insanlara sempati duyarım.	f	14	13	52	56	180	4,19	1,12
	%	4,4	4,1	16,5	17,8	57,1		
Rehber olduğumu düşünmek beni mutlu ediyor.	f	16	29	59	43	168	4,01	1,24
	%	5,1	9,2	18,7	13,7	53,3		
Bir meslek tercih etme durumunda olanlara rehberliği tavsiye ederim.	f	28	41	78	63	105	3,56	1,30
	%	8,9	13,0	24,8	20,0	33,3		
Rehberliğin çalışma koşulları bana çekici geliyor.	f	36	44	70	60	105	3,49	1,37
	%	11,4	14,0	22,2	19,0	33,3		
Rehberlik yapan kişilerle sohbet etmekten hoşlanırım.	f	14	15	41	61	184	4,23	1,12
	%	4,4	4,8	13,0	19,4	58,4		

Bilgili ve yeterli bir rehber olduğumu düşünüyorum.	f	46	64	109	48	48	2,96	1,24
	%	14,6	20,3	34,6	15,2	15,2		
Rehberliğin toplumda bana saygınlık kazandıracağına inanıyorum.	f	19	25	60	65	146	3,93	1,23
	%	6,0	7,9	19,0	20,6	46,3		
Rehberlik mesleğinin bana sıkıntılar yaşatmasından endişe duyuyorum.	f	27	51	108	63	66	3,29	1,21
	%	8,6	16,2	34,3	20,0	21,0		
Rehberlik mesleğinin devamlılığı bana güven veriyor.	f	32	20	87	81	95	3,59	1,25
	%	10,2	6,3	27,6	25,7	30,2		
Rehberlik mesleğinde yapabileceğim çok şey olduğunu düşünüyorum.	f	19	24	60	75	137	3,91	1,21
	%	6,0	7,6	19,0	23,8	43,5		
Rehberlik mesleğini yerine getirirken başarılı olmayı önemserim.	f	17	14	46	68	170	4,14	1,15
	%	5,4	4,4	14,6	21,6	54,0		
Rehberlik mesleği ile ilgili konularda konuşur, tartışırım.	f	22	26	68	69	130	3,82	1,24
	%	7,0	8,3	21,6	21,9	41,3		
Halen gerçekleştirdiğim rehberlik mesleğini isteyerek seçtim.	f	31	38	64	68	114	3,62	1,34
	%	9,8	12,1	20,3	21,6	36,2		
Rehberlik mesleğini yaparak, muhataplarıma vereceğim bilgileri gurur verici buluyorum.	f	17	23	56	62	157	4,01	1,20
	%	5,4	7,3	17,8	19,7	49,8		
Rehberlik mesleği ile ilgili konularda konuşmaktan hoşlanırım.	f	20	24	58	58	155	3,97	1,24
	%	6,3	7,6	18,4	18,4	49,2		
Rehberlik mesleğine çevre tarafından yeterli değerin verildiğine inanıyorum.	f	73	51	86	42	63	2,91	1,42
	%	23,2	16,2	27,3	13,3	20,0		
Genel							3,66	

Ölçekteki en düşük ortalamaya sahip ifade “Rehberlik mesleği bana sıkıcı geliyor” olduğu belirlenmiştir. Turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin bu ifadeye %51,1’i “hiç katılmıyorum”, %21,9’u “az katılıyorum”, %16,8’i “orta düzeyde katılıyorum”, %5,7’si “çok katılıyorum”, %4,4’ü ise “tamamıyla katılıyorum” şeklinde cevap verdikleri anlaşılmaktadır. İlgili ifadenin aritmetik ortalaması ($\bar{x}=1,90$) olarak ortaya çıkmıştır. Bu sonuç Roney ve Öztin (2007) tarafından turizm lisans öğrencileri üzerine yapılan çalışmanın sonucuyla ve Kabakulak (2018) ile Pelit ve Kabakulak (2019b) tarafından turizm rehberliği öğrencileri üzerine yapılan çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Mesleki tutum ölçeğinin genel ortalaması ($\bar{x}=3,66$) olarak bulunmuştur. Turizm rehberliği öğrencilerinin rehberlik mesleğini genel olarak olumlu değerlendirdikleri ve turist rehberliği mesleğinde kariyer yapma istekleri olduğu da ifade edilebilir. Bu sonuç Tolga, Korkmaz ve Atay (2015), Şahin ve Acun (2016), Eser (2017), Pelit ve Kabakulak (2019a) ile Pelit ve Kabakulak (2019b) tarafından yapılan mesleki tutum çalışmalarının sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin mesleki tutum ölçeğine verdikleri cevaplar hakkında genel bir değerlendirme yapıldığında, turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin mesleki tutumlarının orta düzeyin biraz üzerinde olduğu ifade edilebilir.

Tablo 4: Öz Yeterlik ile Mesleki Tutum Arasındaki Korelasyon Matrisi

Ölçekler	Mesleki Tutum	
	Öz Yeterlik	r
	p	0,000

**.: p<0,01; r: Korelasyon Kat Sayısı; p: Anlamlılık Düzeyi.

Araştırmada turist rehberlerinin öz yeterlik algıları ile mesleki tutumları arasındaki Pearson korelasyon analizi sonuçları Tablo 4’de sunulmuştur. Pearson korelasyon analizinin sonuçlarına göre, öz yeterlik ile mesleki tutum arasında anlamlı ve pozitif ilişki bulunmuştur. Bu kapsamda, öz yeterlik ile mesleki tutum ($r=0,457$; $p<0,01$) arasında pozitif, anlamlı ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur ($0,40<r<0,60$). Doğan ve diğerleri (2019) tarafından Gazi ve Atatürk Üniversitelerinde yer alan Spor ve Turizm Fakülteleri öğrencilerinin öz yeterlik ile mesleki tutumları üzerine yaptıkları araştırmada mesleki tutum ile öz yeterlik ($r=0,452$; $p<0,01$) arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç araştırma sonucu ile örtüşmektedir. Üstüner ve diğerleri (2009) öğretmen adayları üzerine yaptıkları çalışmada da benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları ile mesleki tutumları ($r=0,280$; $p<0,05$) arasında pozitif, anlamlı ve düşük düzeyde bir ilişki (orta düzeye yakın) bulunmuştur. Genel olarak değerlendirildiğinde, öz yeterlik algıları yüksek olan turist rehberliği öğrencilerinin mesleki tutumlarının da yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 5: Öz Yeterliğin Mesleki Tutum Üzerindeki Etkiye Ait Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişken	b _j	S(b _j)	t	p	ANOVA
Sabit	0,962	0,301	3,195	0,002	F=82,788
Öz Yeterlik	0,711	0,078	9,099	0,000	p=0,000*

Bağımlı Değişken: Mesleki Tutum (MT) *p<0,05; b_j: Beta Katsayı; S(b_j): Standart Hata

Tablo 5’teki regresyon analizi sonucundan elde edilen bulgulara göre, öz yeterlik ile mesleki tutum arasındaki regresyon modeli üzerinde istatistiksel olarak etkisinin önem arz ettiği ifade edilebilir ($p<0,05$). Bağımlı değişken (mesleki tutum) ile bağımsız değişken (öz yeterlik) arasındaki ilişkiye ait basit doğrusal regresyon modeli aşağıda verilmiştir:

$$MT = 0,962 + 0,711 \cdot ÖY$$

Kurulan söz konusu modele göre, öz yeterlikte bir birim artış turist rehberi adaylarının mesleki tutumlarında 0,71 artış yaratmaktadır. Turist rehberleri adaylarının öz yeterlik ($p=0,000$) algıları arttıkça mesleki tutumları da pozitif ve olumlu yönde artmaktadır. Gerçekleştirilen korelasyon ve regresyon analizleri sonucunda bu

araştırmaya ilişkin; “*H1: Turist rehberi adaylarının öz yeterlik algılarının mesleki tutumları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır*” şeklinde geliştirilen araştırma hipotezi desteklenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada yapılan analizler sonucunda, turist rehberi adaylarının öz yeterlik algılarının mesleki tutumları üzerindeki etkisi ortaya konmaya çalışılmıştır. Turist rehberi adaylarının öz yeterlik algıları ve mesleki tutumları orta düzeyin biraz üzerinde çıkmıştır. Yapılan analizler sonucunda, çalışmaya katılan turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik olumlu tutumlara sahip olduğunu belirtmek mümkündür. Bu sonuç da turist rehberi olacak adayların, mesleğe yönelik görüşlerinin olduğunu göstermektedir. Ayrıca, çalışmada öz yeterlik ve mesleki tutum arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır. Bu durum, turist rehberi adaylarının öz yeterlik algılarının artmasına bağlı olarak, mesleki tutumlarının da artacağı şeklinde yorumlanabilmektedir.

Çalışma sonucunda, bir takım önerilerde bulunulabilir. Öz yeterlik ve mesleki tutum geliştirilebilen kavramlardır. Öğrencilerin öz yeterlik algılarının geliştirilebilmesi için, eğitim aldıkları yerlerde faaliyetler (işbaşı eğitim programları, psiko-eğitim programları vb.) düzenlenebilir. Mesleğe yönelik olumsuz tutumları olan öğrencilerin tutumlarının olumluya çevrilmesi de mümkündür. Bunun için ise öğrencilerin eğitim aldıkları kurumlarda seminerler ya da mesleğinde belli bir seviyeye gelmiş turist rehberleri davet edilerek, meslek hakkında öğrencilere bilgi verilebilir. Öğrencilerin eğitim aldıkları yerlerdeki akademik danışmanları ve sektörden tanıdıkları kişiler de bireylerin mesleğe olan tutumlarını etkileyebilmektedir. Bundan dolayı, öğrencilere mesleği sevdirmek için verilen eğitimin sektörle uyumlu bir şekilde anlatılması gerekmektedir. Bu durum için, akademi-sektör işbirliği önem taşımaktadır. Akademi ve sektör bir araya gelerek, turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının geliştirilmesi için bir takım faaliyetler düzenleyebilir. Öğrencilerin tecrübeli turist rehberleriyle buluşmaları sağlanarak meslek hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanabilir.

Gelecekte öz yeterlik ve mesleki tutum ile ilgili değişkenlerle çalışma yapacak araştırmacılar farklı değişkenlerle yeni çalışmalar gerçekleştirebilir. Bu çalışma Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği Bölümü öğrencileri ile sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla gelecekte konuyla ilgili çalışma yapacak olan araştırmacılar, diğer üniversitelerdeki turizm rehberliği bölümü öğrencilerine aynı

çalışmayı uygulayabilir ve araştırma sonuçları karşılaştırılarak üniversiteler ve bölümler arasında kıyaslamalar yapılabilir. Ayrıca turizm rehberliği öğrencilerinin öz yeterlik algıları ve mesleki tutumları belirli aralıklarla farklı üniversitelerde ölçülerek öğrencilerin algı ve tutumlarına ilişkin bir yol haritası çıkarılarak ilgililere uygun öneriler getirilebilir.

KAYNAKÇA

Akgündüz, Y. (2013). Konaklama İşletmelerinde İş Doyumu, Yaşam Doyumu ve Öz Yeterlilik Arasındaki İlişkinin Analizi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 180-204.

Arseven, A. (2016). Öz Yeterlilik: Bir Kavram Analizi / Self-Efficacy: A Concept Analysis. *Turkish Studies -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(19), 63-80.

Bandura, A. ve Adams, E. N. (1977). Analysis of Self-Efficacy Theory of Behavioral Change. *Cognitive Therapy and Research*, 1(4), 287-310.

Çetinkaya, F. (2019). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öz Yeterlilik İnançları ile Öğretmenlik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çınar, B. ve Yenipınar, U. (2018). *Turizm Rehberliği Bölümü Öğrencilerinde Genel Özyeterlilik Algısı, Mesleki Kaygı ve Mesleği Yapma Niyeti İlişkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Çöp, S. ve Topçu, M. (2019). Öz Yeterliliğin Yaratıcı Kişilik Üzerine Etkisinde, Psikolojik Güçlendirme Aracılık Rolü: İstanbul'daki 4-5 Yıldızlı Otel İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 2354-2370.

Doğar, Y., Bedir, F., Bedir, D., Erhan, S. E. ve Şen, İ. (2019). Investigation of the Self-efficacy and Occupational Attitude of Students of the Recreation Department of Tourism and Sport Sciences Faculties of Gazi and Atatürk Universities, Turkey. *Academic Journals*, 14(2), 44-50.

Ergun Giderler, N. D., Giderler, C. ve Baran, H. (2017). Öz Yeterlilik ve Kontrol Odağının Bireylerin Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 736-747.

Eser, S. (2017). *Kişilik Özelliklerinin Mesleğe Yönelik Tutuma Etkisinde Öğrenme Stilleri ve Akademik Motivasyonun Aracılık Rolü: Lisans Turizm Rehberliği Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Evers, W. J. G., Brouwers, A. and Tomic, W. (2002). Burnout and Self-efficacy: A study on Teachers' Beliefs when Implementing an Innovative Educational System in the Netherlands. *British Journal of Educational Psychology*, 72, 227-243.

İpek, S. (2015). *Temel Eğitimde Görev Yapan Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Öz-Yeterlilik İnançları ve Mesleki Tutumları (Rize İli Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Avrasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Kabakulak, A. (2018). *Kişilik Özelliklerinin Mesleki Tutum ve İş Doyumuna Etkisi: Turist Rehberleri Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Kabakulak, A. (2019). Turizm Rehberliği Öğrencilerinin İletişim Becerileri Üzerine Bir Araştırma: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği, *Turist Rehberliği Dergisi*, 2(1), 18-30.

Kalaycı, Ş. (2017). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. (9. Baskı). Ankara: Dinamik Akademi.

Katırcıoğlu, E. ve Kabakulak, A. (2020). Öz Yeterliliğin İş Özerkliği Üzerindeki Etkisi: Turist Rehberleri Üzerine Bir Araştırma. *Turist Rehberliği Dergisi (TURED)*, 3(1), 32-43. DOI: 10.34090/tured.740219.

Kusluyan, S. ve Kusluyan, Z. (2000). Perceptions and Attitudes of Undergraduate Tourism Students towards Working in the Tourism Industry in Turkey. *Tourism Management*, 21, 251-269.

Pelit, E., ve Kabakulak, A. (2019a). Effects of Tourist Guides Personal Traits on Job Attitude and Job Satisfaction A Study in Turkey. *PODIUM Sport, Leisure and Tourism Review*, 8(3), 364–381.

Pelit, E., ve Kabakulak, A. (2019b). Turizm Rehberliği Öğrencilerinin Mesleki Tutumlarının Kariyer Yapma İstekleri Üzerine Etkisi Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği. Presented at the *Innovation and Global Issues Congress V*, Ankara.

Roney, S. A. ve Öztin P. (2007). Career Perceptions of Undergraduate Tourism Students: A Case Study in Turkey. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 6(1), 4-17.

Şahin, S. ve Acun, A. (2016). Turizm Rehberliği Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Tutumları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 563-580. <https://dx.doi.org/10.21547/jss.256711>.

Temizkan, M. (2008). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 461-486.

Terzi, A. R. ve Tezci, E. (2007). Necatibey Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 52 (52), 593-614.

Tolga, Ö., Korkmaz, H. ve Atay, L. (2015). Lisans Düzeyindeki Turist Rehberliği Öğrencilerinin Mesleki Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 12(2), 26-41.

Uçar, Ö. (2018). *İşgörenlerin Dönüşümcü ve Etkileşimci Liderlik Tarzları Algulamaları ile Öz-Yeterlilikleri Arasındaki İlişkide Yöneticiye Duyulan Güvenin Aracılık Rolü: Bir Zincir Otel Uygulaması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Udayar, S., Fiori, M. and Bausseron, E. (2020). Emotional Intelligence and Performance in a Stressful Task: The Mediating Role of Self-Efficacy. *Personality and Individual Differences*, 156, 1-6.

Ulusoy, H. (2017). *Turist Rehberlerinin Kültürel Zekâ Düzeyi ve Öz-yeterlilik İnançlarının Hizmet Sunumuna Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Üngüren, E. ve Ercan, A. (2015). Sessizleşen Örgütlerde Öz Yeterlilik Algısının Rolü: Alanya'daki Konaklama İşletmeleri Üzerinde Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 115-156.

Üstüner, M., Demirtaş, H. ve Cömert, M. (2009). The Attitudes of Prospective Teachers towards the Profession of Teaching (The case of İnönü University, Faculty of Education). *Education and Science*, 34 (151), 140-155.

Yıldırım, F. ve İlhan, İ. Ö. (2010). The Validity and Reliability of the General Self-Efficacy Scale Turkish Form. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(4), 1-7.